

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Filozofická fakulta

Ústav světových dějin

Historie/Obecné dějiny

Autoreferát (teze) disertační práce

Veršované kroniky jihoněmeckého kulturního okruhu

a jejich výpovědní hodnota v historiografii

a sebereflexi středověké společnosti

*Verse Chronicles of South-German Cultural Region and Their Notice in Historiography
and Self-Reflection of Medieval Society*

Mgr. Anna Zvířecí (Košítková)

Praha 2023

vedoucí práce: doc. PhDr. ThLic. Drahomír Suchánek, Ph.D., Th.D.

Teze disertační práce:

Předkládaná disertační práce *Veršované kroniky jihoněmeckého kulturního okruhu a jejich výpovědní hodnota v historiografii a sebereflexi středověké společnosti* představuje vyústění mých předchozích badatelských aktivit v bakalářském i magisterském studiu. V dosavadních vysokoškolských kvalifikačních pracích¹ byla předmětem mého badatelského zájmu *Veršovaná kronika Otakara Štýrského*. Tento pramen svým obsahem i rozsahem umožnil výzkum obrazu vývoje v českých zemích očima štýrského kronikáře. Po vytěžení takto položené badatelské otázky jsem pole svého zájmu rozšířila na středohornoněmecké veršované kroniky jako na svébytný typ pramene. Kroniky všeobecně představují studnici materiálu k výzkumu středověké společnosti a její možné sebereflexe. Středohornoněmecké veršované kronikářské texty jsou v tuzemském badatelském prostředí poněkud opomíjené, v mnoha studiích byly využity jako bohatý ilustrativní materiál, ovšem komplexní přístup k tomuto typu pramene bohemikální historiografie postrádá. Celkový koncept tématu disertace byl stanoven poměrně všeobecně. Orientace na sebereflexi středověké společnosti a na odraz středohornoněmeckých veršovaných kronik v historiografii umožnila aplikaci rozmanitých badatelských přístupů, které bylo možné uzpůsobit bohatému obsahu vybraných pramenů.

Středohornoněmecké veršované kroniky vznikaly od poloviny 12. přibližně do poloviny 14. století povětšinou v tzv. jihoněmeckém kulturním okruhu. Tato geografická oblast, uměle stanovená pro potřeby předkládaného výzkumu, zahrnuje regiony dnešního Bavorska, Horních a Dolních Rakous, Štýrska, Korutan, Tyrolska a Vorarlberska. V těchto zemích došlo ve stanoveném chronologickém úseku k velkému rozkvětu středohornoněmeckého veršovaného písemnictví, přičemž kroniky představovaly jeden z jeho žánrů. Jako vhodné prameny pro výše stanovený výzkum nakonec vykrytalizovaly následující texty: *Německá císařská kronika*, *Světová kronika* a *Knihy o knížatech* Janse Enikela, *Veršovaná kronika Otakara Štýrského*. Důvodů pro jejich výběr bylo několik. Všechny prameny vznikly v ohraničeném chronologickém úseku v jihoněmeckém kulturním okruhu. Mají shodnou jazykovou formu (veršovaná podoba ve střední horní němčině). Některé texty (*Světová kronika Rudolfa z Emsu*, *Světová kronika Jindřicha z Mnichova*, *Saská světová kronika*) byly naopak z výzkumu vyřazeny. Důvodem byl takřka totožný obsah se *Světovou kronikou* Janse Enikela, která jako zůstala reprezentant tohoto sub-žánru středohornoněmeckých veršovaných kronik.

---

¹ KOŠÁTKOVÁ, Anna, *České království v kronice Otakara Štýrského*, diplomová práce obhájena na FFUK, Praha 2015.

KOŠÁTKOVÁ, Anna, *Čeští králové očima Otakara Štýrského*, bakalářská práce obhájena na FFUK, Praha 2013.

V případě Saské světové kroniky byl narušen stanovený geografický okruh. Vznik výše uvedených vybraných kronik lze vhodně lokalizovat do třech odlišných oblastí jihoněmeckého kulturního okruhu (bavorské Řezno, rakouská Vídeň a okolí Judenburgu ve Štýrsku). Kronikáři, stojící za vznikem vybraných pramenů, reprezentují rozmanitost středověké společnosti (duchovní prostředí, prostředí města, šlechtická společnost).

Badatelských otázek disertačního výzkumu bylo několik. Výchozí otázkou byl obsah samotných kronik a motivace začlenění daných tematických okruhů do kompozice kroniky. Další dílčí otázkou bylo zobrazení panovnických postav v jednotlivých kronikách a proměny panovnického ideálu napříč popisovanými obdobími i prameny. Sebereflexe středověké společnosti představovalo všeobjímající otázku zahrnující nejen zmíněné studium obsahu a funkce panovnického ideálu, ale též roli samotného kronikáře a odraz jeho osobnosti v textu daného pramene. Závěrečnou otázkou představovala role středohornoněmeckých veršovaných kronik v historiografii následujících generací.

Dosavadní stav výzkumu středohornoněmeckých veršovaných kronik je možné popsat následovně: V německojazyčné odborné historiografické a jazykovědné tvorbě lze od poloviny 19. století dohledat drobné, konkrétně zaměřené studie. V bohemikální historiografii je takřka výlučně zastoupena *Veršovaná kronika Otakara Štýrského*, která plní až na vzácné výjimky roli ilustrativního pramene. Komplexní studie zabývající se přímo rolí středohornoněmeckých veršovaných kronik ve středověkém písemnictví nejsou dosud v historiografii zastoupeny.

Základním pramenným podkladem pro předkládaný výzkum byly samozřejmě vybrané kroniky (*Německá císařská kronika*, *Světová kronika* a *Knihy o knížatech* Janse Enikela, *Veršovaná kronika Otakara Štýrského*) dostupné online v edicích Monumenta Germaniae Historica. Výběr sekundární literatury byl usnadněn předchozím výzkumem v bakalářském a magisterském studiu, díky kterému jsem byla již seznámena s většinou dostupné moderní literatury ke štýrské veršované kronice. Pro potřeby disertační práce jsem provedla heuristiku ke zbývajícím pramenům. Též jsem vyhledala starší (předmoderní) literaturu vztahující se k dílu Otakara Štýrského.

Za kruciální podklady celého disertačního výzkumu lze označit následující teze: Středohornoněmecké veršované kroniky jsou typické pro určitý region. Pro potřeby této disertační práce byl stanoven název jihoněmecký kulturní okruh, zahrnující regiony dnešního Bavorska, Horních a Dolních Rakous, Štýrska, Korutan, Tyrolska a Vorarlberska. Tento geografický okruh byl formulován na základě místa vzniku *Německé císařské kroniky*, díla Janse Enikela, *Veršované kroniky Otakara Štýrského*, ale i dalších pramenů, které se nakonec kruciální součástí disertační práce nestaly (dílo Rudolfa z Emsu, Jindřicha z Mnichova,

Oldřicha z Lichtensteinu a další). V uvedeném regionu lze předpokládat inspirační vazby napříč žánry, které nejsou bohužel přesně doložitelné. Zároveň je zde možné očekávat společenské a kulturní klima, které vznik veršované světské literatury v tamním vernakulárním jazyce podporovalo.

Samotné stanovení obsahu a rozsahu disertačního výzkumu bylo předmětem rozsáhlých rešerší, a v průběhu doktorského studia došlo k ustanovením následujících badatelských okruhů, které měly v tomto chronologickém pořadí vést k dílčím cílům: Nejprve proběhl výběr vhodných pramenů respektujících geografickou i chronologickou blízkost a shodné základní charakteristiky. Stanovení korpusu pramenů se stalo základním předpokladem k následující práci. Při výběru jednotlivých textů byly základními kritérii samozřejmě středohornoněmecká veršovaná forma a kronikářský žánr, ale zřetel byl kladen i na podkategorii kronikářských žánrů (světová kronika, regionální kronika, případně jejich kombinace), čas a místo vzniku díla, stejně tak jako různorodé společenské zařazení kronikářů. Výběr vhodné sekundární literatury probíhal na základě informací z edic vybraných kronik (poznámkový aparát *Monumenta Germaniae Historica*), podstatným plusem byla i znalost literatury z předchozích výzkumů. Díky výměnnému pobytu Erasmus+ na vídeňské univerzitě v zimním semestru 2016 a dvěma krátkodobým výjezdům financovaných v rámci GAUK (2017, 2018) bylo možné efektivně shromáždit literaturu nedostupnou v České republice. Následné stanovení metodiky práce bylo dlouhodobým procesem, vyplývajícím z mnoha možností interdisciplinárních přístupů. Nejprve jsem provedla textovou analýzu pramenů a výběr klíčových pasáží z jednotlivých kronik. Při detailním studiu nosných úseků textu následovala jejich obsahová i kontextuální analýza za aplikace poznatků ze středohornoněmecké sémantiky a historické antropologie. Analýza vybraných veršovaných kronik zahrnovala nejen komplexní seznámení se s jednotlivými prameny, ale především podrobný rozbor vybraných pasáží, ve kterých byl sledován především panovnický ideál a role vladaře ve společnosti, přičemž tento úhel pohledu poskytl kýžený náhled na sebereflexi středověké společnosti. Podstatným metodickým krokem je zasazení středohornoněmecké veršované tvorby do kontextu písemnictví. Jednalo se o komparaci s dobovými prameny, a následně byl aplikován diachronní přístup v otázce druhého života vybraných veršovaných kronik v historiografii. Při kontextuálním přístupu bylo nutné i zasazení vybraných veršovaných kronik do kontextu dobového písemnictví a do reálií politických i sociálních dějin a zhodnocení motivace a případných životních osudů a zázemí kronikáře. Zhodnocení společných znaků vybraných kronik a stereotypů, které se ve vybraných kronikách vyskytují. Společné znaky jednotlivých kronik výrazně přesáhly na první pohled zřetelné charakteristiky

(jazyk, styl, místo a doba vzniku). Stereotypy kronikářské tvorby bylo možné formulovat nejenom v rámci středohornoněmeckých veršovaných pramenů jihoněmeckého kulturního okruhu, ale též v rámci takřka celého středověkého kronikářského žánru. Druhý život vybraných kronik představoval závěrečný a do jisté míry samostatný oddíl celého disertačního výzkumu. Role středohornoněmeckých veršovaných kronik v historiografii i beletristické tvorbě následujících staletí nebyla stále plně zpracována a otevírá se zde pole pro další možné směry výzkumu.

Výsledky disertačního výzkumu je možné prezentovat v následujících oddílech: Za vznikem středohornoněmeckých veršovaných kronik stojí kronikáři z rozličných společenských vrstev, ovšem texty byly povětšinou určeny pro světské posluchačstvo. Pro toto publikum svědčí jazyk, forma i obsah kronik. *Německá císařská kronika* vznikla v duchovním (resp. církevním) prostředí bavorského Řezna, není však znám přesný kronikář (či kronikáři), ani jeho zařazení k určitému konventu. Dílo Janse Enikela bylo sepsáno ve Vídni, a samotný kronikář byl příslušníkem tamní vyšší vrstvy. Otakar Štýrský patřil ke štýrské šlechtě, a pohyboval se v okruhu lichtensteinského rodu. Rozmanité sociální zařazení kronikářů svědčí o popularitě a rozšíření jak středohornoněmecké veršované tvorby, tak kronikářských námětů. Hlavními postavami středohornoněmeckých veršovaných kronik jsou panovníci. Jiné společenské vrstvy (šlechta, rozličné městské obyvatelstvo, venkovský lid) se v jejich verších vyskytují velmi málo. Pro středohornoněmecké veršující kronikáře jsou dějiny v podstatě sestaveny z osudů a vladařských kariér jednotlivých panovníků. Ostatní sociální vrstvy, povětšinou šlechta, zajišťují kulisu děje.

Orientace na dobrého panovníka, který může poskytnout vzor správné vlády. Negativní vlastnosti bývají ve většině případů upozaděny, akcentovány jsou panovnické ctnosti (moudrost, odvaha, rozvážnost, zbožnost, fyzická krása...). Častý je motiv promarněných dobrých vlastností, který lze pozorovat například u Alexandra Velikého ve *Světové kronice* Janse Enikela, nebo Přemysla Otakara II. či Václava III. ve *Veršované kronice Otakara Štýrského*. Panovník, který ve světových kronikách symbolizoval extrémní vladařskou nedokonalost, byl císař Nero, zobrazený v *Německé císařské kronice* či ve *Světové kronice* Janse Enikela. Za vzory vladařských ctností lze označit Karla Velikého v obou vybraných světových kronikách, babenberské panovníky v Enikelově *Knize o knížatech* nebo habsburské vládce u Otakara Štýrského.

Stereotypy středověké kronikářské tvorby lze samozřejmě identifikovat i ve verších středohornoněmeckých kronik. Základními z nich jsou zabarvené vyprávění optikou a názory kronikáře, simplifikace mnoha politických i historických událostí a idealizace vybraných

postav. Akcent je položen na příslušníky panovnických dynastií. V případě vzájemné inspirace od sebe kronikáři často nekriticky přejímali celé pasáže bez větších úprav.

Druhý život vybraných veršovaných kronik byl sledován od středověkých kronikářů následujících generací (Jan z Viktringu, Leopold z Vídně, Tomáš Ebendorfer), v jejichž textech je inspirace především v díle Janse Enikela a Otakara Štýrského naprosto zřejmá. Identifikace jednotlivých inspirovaných pasáží byla již provedena v rámci ediční činnosti. V disertaci byly předloženy otázky po příčinách a účelech přejímání právě těchto pasáží. Práce s vybranými kronikami se odvíjela v raném novověku od tvorby prvních edic k psaní kritických pojednání, které nabyly na počtu s nástupem kritické historiografie. Především dílo Otakara Štýrského inspirovalo hlavní dějovou linkou (spor Přemysla Otakara II. a Rudolfa Habsburského) mnoho autorů beletrie a uměleckých textů. Ve spojitosti s druhým životem kronik i jejich autorů v umělecké sféře lze pozorovat především v Rakousku (respektive v rakouském císařství) v průběhu 19. století vznik kultu kronikáře jako zprostředkovatele historického povědomí. Tento fenomén zcela minul české země, kde národní obrození nastolilo jiná témata formující národní identitu.

Vybrané prameny:

Alexandreida, ed. Václav Vážný, Praha 1963.

Annales Ottakariani. Příběhy krále Přemysla Otakara II., FRB II., ed. Josef Emler, Praha 1874.

Das Annolied, Deutsche Chroniken und andere Geschichtsquellen des Mittelalters. MGH, Deutsche Kaiserchronik – Trierer Silvester – Annolied, Hannover 1895, hg. von Max Roediger, s. 63–145.

Die Chronik von Böhmen des Cosmas von Prag, MGH, *Scriptores rerum Germanicarum*, Nova Series 2, hg. von Bertold Bretholz, München 1995.

Iohannis Abbatis Victoriensis Liber certarum historiarum, MGH, *Scriptores rerum Germanicarum in usum scholarum separatim editi* (SS rer. Ger.), Tomus I–III., hg. von Fedorus Schneider, Hannover – Leipzig 1909.

Jansen Enikels Werke. Fürstenbuch, MGH, Deutsche Chroniken III., hg. von Phillip Strauch, Hannover – Leipzig 1900.

Jansen Enikels Werke. Weltchronik, MGH, Deutsche Chroniken III., hg. von Phillip Strauch, Hannover – Leipzig 1900.

Johann von Viktring, *Chronica Romanorum*, hg. von Alphons Lhotsky, Klagenfurt 1960.

Kosmas. Kronika Čechů, edd. Karel Hrdina – Marie Bláhová – Magdalena Moravová, Praha 2011.

Österreichische Chronik von den 95 Herschaften, MGH, Deutsche Chroniken 6, hg. von Joseph Seemüller, Hannover und Leipzig 1909.

Ottokars österreichische Rheimchronik, MGH, Deutsche Chroniken 5/1–2, hg. von Joseph Seemüller, Hannover 1890.

Petra Žitavského Kronika zbraslavská, *Fontes rerum bohemicarum* IV., ed. Josef Emler, Praha 1884, s. 347–456.

Thomas Ebendorfer, *Chronica Austriae*, MGH, *Scriptores rerum Germanicarum*, Nova Series 2, hg. von Alphons Lhotsky, Berlin – Zürich 1967.

Ulrich von Etzenbach, *Alexander*, hg. von Wendelin Toischer, Tübingen 1888.

Wyprawowani o złých létech po smrti krále Přemysla Otakara II., in: *Fontes rerum Bohemicarum* II. *Prameny dějin českých*, díl II. *Kosmův letopis český s pokračovateli*, ed. Josef Emler, Praha 1874, s. 335–370.

Vybraná sekundární literatura:

Alexanderdichtungen im Mittelalter. Kulturelle Selbstbestimmung im Kontext literarischer Beziehungen, hg. von Jan Cölln – Susanne Friede – Hartmut Wulfram – Ruth Finckh, Wallenstein 2000.

ANTONÍN, Robert, *Ideální panovník českého středověku. Kulturně-historická skica z dějin středověkého myšlení*, Praha 2003.

ANTONÍN, Robert, *Zahraniční politika krále Václava II. v letech 1283–1300*, Brno 2009.

AUERBACH, Erich, *Mimesis. Zobrazení skutečnosti v západoevropských literaturách*, Praha 1968.

BARTLETT, Robert, *The Making of Europe: Conquest, Colonization and Cultural Change (950–1350)*, London 1993.

BAUER, Rudolf, *Österreich. Ein Jahrtausend Geschichte im Herzen Europas*, Berlin 1980.

BEHR, Hans-Joachim, *Literatur als Machtlegitimation. Studien zur Funktion des deutschsprachigen Dichtung am böhmischen Königshof im 13. Jahrhundert*, München 1989.

BLÁHOVÁ, Marie, *Rýmované kroniky v národních jazycích jako historický pramen, Z pomocných věd historických VII.*, AUC Philologica et Historica 2, 1988, s. 7–33.

BLÁHOVÁ, Marie, *Staročeská kronika tak řečeného Dalimila (3) v kontextu středověké historiografie latinského kulturního okruhu a její pramenná hodnota*, Praha 1995.

BRUNNER, Otto, *Das Wiener Bürgertum in Jans Enikel Fürstenbuch*, MIÖG 1950, s. 550–574.

BRUNNER, Otto, *Land und Herrschaft. Grundfragen der territorialen Verfassungsgeschichte Österreichs im Mittelalter*, Wien – Wiesbaden 1958.

BUMKE, Joachim, *Höfische Kultur. Literatur und Gesellschaft im hohen Mittelalter*, München 1994.

BUMKE, Joachim, *Höfische Kultur: Literatur und Gesellschaft in hohen Mittelalter. Band 1*, München 1990.

BUMKE, Joachim, *Mäzene im Mittelalter. Die Gönner und Auftraggeber der höfischen Literatur in Deutschland 1150–1300*, München 1979.

CROSSLEY, Ralph George, *Die Kaiserchronik. Ein literarhistorisches Problem der altdeutschen Literaturgeschichte*, München 1939.

CURTIUS, Robert, *Evropská literatura a latinský středověk*, Praha 1998.

ČINÁTL, Kamil, *Dějiny a vyprávění. Palackého dějiny jako zdroj historické obraznosti národa*, Praha 2011.

ČINÁTL, Kamil, *Naše české minulosti, aneb, Jak vzpomínáme*, Praha 2014.

Das babenbergische Österreich (976–1246), hg. von Erich Zöllner, Wien 1987.

Das Buch gewisser Geschichten von Abt Johann von Victring, uebersetzt von Walter Friedensburg, Leipzig 1888.

Dějiny německé literatury. Kontinuita a změna. Od středověku po současnost. Svazek 1: od středověku po baroko, ed. Eberhard Bahr, Praha 2005.

Die Quellen der Geschichte Österreichs, hgg. von Erich Zöllner, Wien 1982.

DOPSCH Heinz – BRUNNER Karl – WELTIN, Max, *Österreichische Geschichte 1122–1278, Bd. 3, Die Länder und das Reich, der Ostalpenraum im Hochmittelalter*, Wien 1999.

DOPSCH Heinz – BRUNNER Karl – WELTIN, Max, *Österreichische Geschichte 1278–1411, Bd. 4, Fürst und Land im Spätmittelalter*, Wien 1999.

DUNPHY, Raymond Graeme, *Daz was ein michel wunder. The Presentation of Old Testament Material in Jans Enikel's Weltchronik*, Göppingen 1998.

DUNPHY, Raymond Graeme, *History as literature: German world chronicles of the thirteenth century in verse*, Michigan 2003.

DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ, Dana – ZELENKA, Jan, *Přemyslovský dvůr: život knížat, králů a rytířů ve středověku*, Praha 2014.

DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ, Dana, *Královský dvůr Václava II.*, České Budějovice 2011.

DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ, Dana, *Literatura německého jazyka a dějepisectví*, in: Kolektiv autorů, *Historiografické a historické problémy středověku*, Praha 2016, s. 142–147.

DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ, Dana, *Ulrich z Etzenbachu, Vilém ze země Slovanů: epos z konce přemyslovského věku*, Praha 2015.

FLECKENSTEIN, Josef, *Rittertum und ritterliche Welt*, Berlin 2002.

FOURNIER, August, *Abt Johann von Viktring und sein Liber certarum historiarum. Ein Beitrag zur Quellenkunde deutscher Geschichte*, Berlin 1875.

GELLINEK, Christian, *Die Deutsche Kaiserchronik. Erzähltechnik und Kritik*, Frankfurt am Main 1971.

GRAUS, František, *Přemysl Otakar II. Sein Ruhm und Nachleben. Ein Beitrag zur Geschichte politischer Propaganda und Chronistik*, München 1971.

GRAUS, František, *Živá minulost. Středověké tradice a představy o středověku*, Praha 2017.

GRILLPARZER, Franz, *König Ottokars Glück und Ende. Trauerspiel in fünf Aufzügen*, Stuttgart 1889.

GRUNDMANN, Herbert, *Geschichtschreibung im Mittelalter. Gattungen – Epochen – Eigenart*, Göttingen 1965.

HENNINGS, Thordis, *Einführung in das Mittelhochdeutsche*, Berlin 2003.

HINTERSCHWEIGER, Hubert, *Wien im Mittelalter. Alltag und Mythen. Konflikte und Katastrophen*, Wien – Graz – Klagenfurt 2010.

HOENSCH, Jörg K., *Přemysl Otakar II. von Böhmen. Der goldene König*, Graz – Wien – Köln 1989.

HOFBAUER, Karin, *Die Protagonisten der steirischen Politik an der Wende vom 13. zum 14. Jahrhundert. In der Darstellung der Steirischen Reimchronik Ottokars aus der Gaal*, Zeitschrift des historischen Vereines für Steiermark, 1986, s.67–89.

- HORSKÝ, Jan, *Dějepisectví mezi vědou a vyprávěním. Úvahy o povaze, postupech a mezích historické vědy*, Praha 2009.
- IWAŃCZAK, Wojciech, *Po stopách rytířských příběhů. Rytířský ideál v českém písemnictví 14. století*, Praha 2001.
- JAN, Libor, *Václav II. a struktury panovnické moci*, Brno 2006.
- JAN, Libor, *Václav II.: král na stříbrném trůnu, 1283–1305*, Praha 2015.
- JANKO, Wilhelm von, *Rudolf von Habsburg und die Schlacht bei Dürnkrut am Marchfelde. Zur 600jährigen Gedenkfeier des 26. August 1276*, Wien 1878.
- Johann von Viktring, *Chronica Romanorum*, hg. von Alphons Lhotsky, Klagenfurt 1960.
- KAHL, Hans-Dietrich, *Der Staat der Karantanen. Fakten, Thesen und Fragen zu einer frühen slawischen Machtbildung im Ostalpenraum (7.–9.Jh.) / Država Karantancev. Dejstva, teze in vrašanja o zgodnji slovanski državni tvorbi v vzhodnoalpskem prostoru (7.–9. stol.)*, Ljubljana 2002.
- KLAAR, Alfred, *König Ottokars Glück und Ende. Eine Untersuchung über die Quellen der Grillparzerschen Tragödie*, Leipzig 1885.
- KOFRÁNKOVÁ, Václava, *Zlatý král a chudý hrabě: Přemysl Otakar II. a Rudolf Habsburský v historické tradici*, Praha 2012.
- KOŘALKA, Jiří, *František Palacký (1798–1876): životopis*, Praha 1998.
- KRANZMAYER, Eberhard, *Die steirische Reimchronik Ottokars und ihre Sprache*, Wien 1950.
- KRAUS, Arnošt, *Stará historie česká v německé literatuře*, Praha 1902.
- KRIEGER, Karl-Friedrich, *Habsburkové ve středověku. Od Rudolfa I. (1218–1291) do Fridricha III. (1415–1493)*, Praha 2003.
- KUSTERNIG, Andreas, *Studien zur Schlacht bei Dürnkrut und Jedenspeigen 1278. Quellenproblematik und Schlachtrekonstruktion*. Dissertation zur Erlangung des Doktorgrades an der Geisteswissenschaftlichen Fakultät der Universität Wien, Wien 1981.
- KUTHAN, Jiří, *Přemysl Otakar II. Král železný a zlatý, král zakladatel a mecenáš*, Praha 1993.
- LECHNER, Karl, *Die Babenberger. Markgrafen und Herzoge von Österreich 976–1246*, Wien – Köln – Weimar 1996.
- LHOTSKY, Alphons, *Quellenkunde zur mittelalterlichen Geschichte Österreichs*, Graz – Köln 1993.
- LIEBERTZ-GRÜN, Ursula, *Das andere Mittelalter. Erzählte Geschichte und Geschichtserkenntnis um 1300: Studien zu Ottokar von Steiermark, Jans Enikel und Seifried Helbling*, München 1984.
- LIEBERTZ-GRÜN, Ursula, *Deutsche Literatur: eine Sozialgeschichte 1. Aus der Mündlichkeit in die Schriftlichkeit: Höfische und andere Literatur; 750–1320*, Reinbek bei Hamburg 1988.
- Literaturgeschichte Österreichs. Von den Anfängen im Mittelalter bis zur Gegenwart*, hg. von Herbert Zeman, Graz 1996.

- LOEHR, Maja, *Der Steirische Reimchronist – ein österreichisches Geschichtsschreiber des Mittelalters*, Der Binderschild, Darstellung aus dem Kultur- und Geistleben Österreichs, Heft 2, 1946, s. 7–44.
- LOEHR, Maja, *Der steirische Reimchronist: her Otacher ouz der Geul*, MIÖG 51, 1937, s. 89–130.
- LORENZ, Ottokar, *Deutschlands Geschichtsquellen im Mittelalter. Von der Mitte des dreizehnten bis zum Ende des vierzehnten Jahrhunderts*, Berlin 1876.
- MARÁZ, Karel, *Václav III. (1289–1306). Poslední Přemyslovec na českém trůně*, České Budějovice 2007.
- MATTHEWS, Alastair, *The Kaiserchronik. A Medieval Narrative*, Oxford 2012.
- MIERKE, Gesine, *Riskante Ordnungen. Von der Kaiserchronik zu Jans von Wien*, Berlin 2014.
- MÜLLER, Martin Rainer, *Klugheit und List in Jans Enikels Weltchronik*, Diplomarbeit an der Philosophischen Fakultät der Universität Wien, Wien 2000.
- OBERMÜLLER, Dagmar, *Die Tugendkataloge der Kaiserchronik. Studien zum Herrscherbild der frühmittelhochdeutschen Dichtung*, Dissertation, Heidelberg 1971.
- PALACKÝ, František, *Dějiny národu českého: w Čechách a w Morawě. Dílu I. částka II., Od roku 1125 do 1253*, Praha 1877.
- PARAVICINI, Werner, *Die ritterlich-höfische Kultur*, München 2011.
- PEKAŘ, Josef, *O povstání králevice Přemysla proti králi Václavovi I.*, Praha 1941.
- PEKAŘ, Josef, *O správním rozdělení země české do polovice 13. století*, in: Jaroslav Bidlo – Gustav Friedrich - Kamil Krofta (edd.), *Sborník prací historických. K šedesátým narozeninám dvor. rady prof. dra Jaroslava Golla vydali jeho žáci*, Praha 1906, s. 81–124.
- PRIETZEL, Malte, *Das Heilige Römische Reich im Spätmittelalter*, Darmstadt 2004.
- PROKSCH, Constance, *Klosterreform und Geschichtschreibung im Spätmittelalter*, Köln – Weimar – Wien 1994.
- Quellen und Forschungen zur Geschichte Österreichs und der angrenzenden Gebiete*, Wien 1927–1928.
- REDLICH, Oswald, *Rudolf von Habsburg. Das Deutsche Reich nach dem Untergang des alten Kaisertums*, Innsbruck 1903.
- ROHR, Christian, *Přemysl Otakar II. – ein Wegbereiter der Habsburger?*, in: Marie Bláhová – Ivan Hlaváček (edd.), *Böhmisch-österreichische Beziehungen im 13. Jahrhundert. Österreich (einschließlich Steiermark, Kärnten und Krain) im Großreichprojekt Ottokars II. Přemysl, König von Böhmen*, Prag 1998, S. 25–37.
- SEEMÜLLER, Joseph, *Deutsche Poesie vom Ende des XIII. bis in den Beginn des XVI. Jahrhunderts*, Sonderabdruck aus Band III. der „Geschichte der Stadt Wien“, herausgegeben vom Altherthumsvereine zu Wien, Wien 1903.
- SCHLACHT, Theodor, *Aus und über Ottokar's von Horneck Reimchronik oder Denkwürdigkeiten seiner Zeit. Zur Geschichte, Literatur und Aufschauung des öffentlichen Lebens des Deutschen in dreizehnten Jahrhundert*, Mainz 1821.

SCHMIDT, Wilhelm, *Geschichte der deutschen Sprache – Ein Lehrbuch für das germanistische Studium*, Stuttgart 2007.

SVATOŠ, Michal, *Přemysl Otakar II. ve světle štyrské rýmované kroniky Otachera ouz der Geul a české rýmované kroniky tzv. Dalimila*, FRB, 1979, s. 244–251.

ŠIMŮNEK, Robert, *Reprezentace české středověké šlechty*, Praha 2013.

ŠTAIF, Jiří, *František Palacký: život, dílo, mýtus*, Praha 2009.

ŠUSTA, Josef, *Dějepisectví. Jeho vývoj v oblasti vzdělanosti západní ve středověku a době nové*, Praha 1933.

ŠUSTA, Josef, *Skládal Václav II. básně milostné?*, ČČH 20, 1915, s. 217–244.

ŠUSTA, Josef, *Václav II. a koruna polská*, ČČH 20, 1915, s. 315–346.

ŠVÁB, Miloslav, *Prology a epilogy v české předhusitské literatuře*, Praha 1966.

TÉRA, Michal, *Korutanský nastolovací obřad a přemyslovský mýtus*, *Theatrum Historiae* 24, 2019, s. 9–41.

TŘEŠTÍK, Dušan, *Kosmova kronika. Studie k počátkům českého dějepisectví a politického myšlení*, Praha 1968.

VYSTYD, Miloš, *Die steirische Reimchronik und die Königsaalener Chronik. Eine quellenkritische Untersuchung*, *MIÖG* 34, 1913, s. 226–254.

WATTENBACH Wilhelm – SCHMALE, Franz-Josef, *Deutschlands Geschichtsquellen im Mittelalter. Vom Tode Kaiser Heinrich V. bis zum Ende des Interregnum*, Darmstadt 1976.

WEGERA, Klaus-Peter, *Mittelhochdeutsch als fremde Sprache*, Berlin 2019.

WELTIN, Max, *Landesherr und Landherren. Zur Herrschaft Ottokars II. Přemysl in Österreich*, *Jahrbuch für Landeskunde von NÖ*, N.F. 44/45 (1979), S. 159–226.

WELTIN, Max, *Ottokar II. Přemysl, die Steiermark und Österreich. Zum vierten Band des Urkundenbuchs des Herzogtums Steiermark*, *Unsere Heimat. Zeitschrift des Vereins für Landeskunde von Niederösterreich und Wien*, Jahrgang 48, Heft 1, 1977, S. 167–172.

WELZHOFER, Heinrich, *Untersuchungen über die deutsche Kaiserchronik des 12. Jahrhunderts*, München 1874.

WINKELBAUER, Thomas, *Lichtenštejnové jako „šlechta neznající hranice.“ Náčrt majetkového vývoje pánů a knížat lichtenštejnských v Dolních Rakousích a na Moravě v rámci politických dějin*, in: Andrea Komlosyová – Václav Bůžek – František Svátek (edd.), *Kulturen an der Grenze / Kulturen na hranici. Jižní Čechy – Jižní Morava – Waldviertel – Weinviertel, Waidhofen an der Thaya* 1995, s. 215–222.

ŽEMLIČKA, Josef, *Do tří korun. Poslední rozmach Přemyslovců. 1278–1301*, Praha 2017.

ŽEMLIČKA, Josef, *Konec Přemyslovců. Skladba a fungování jejich pozdní monarchie*, Praha 2020.

ŽEMLIČKA, Josef, *Přemysl Otakar II. Král na rozhraní věků*, Praha 2011.

ŽEMLIČKA, Josef, *Století posledních Přemyslovců*, Praha 1998.

Akademická a pedagogická činnost studentky:

Příspěvky na konferencích:

- květen 2021 příspěvek *Středohornoněmecké veršované kroniky jako prostor pro setkávání minulých, současných i fiktivních hrdinů aneb setkání Rudolfa I. Habsburského s králem Davidem, Alexandrem Velikým a Parsifalem* na online konferenci Místa setkávání na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy
- září 2018 příspěvek *Die Darstellung Ottokars II. in mittelhochdeutschen Chroniken am Beispiel der Steirischen Reimchronik Ottokars von Steiermark und der Österreichischen Chronik von den 95 Herrschaften* na konferenci *Ottokar II. redivivus. Der Přemyslidenfürst in Wissenschaft, Kunst und Medien* an der Philosophischen Fakultät der Palacky-Universität Olomouc
- září 2017 příspěvek *Erbouwen hiez Vavianâ und wart Wiennâ genant. Dějiny Vídně do 13. století očima Janse Enikela* na kolokviu Města a šlechta ve středověku na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy
- září 2017 příspěvek *K představám o minulosti ve dvorské společnosti. Na příkladu Německé císařské kroniky, Veršované kroniky Otakara Štýrského a Světové kroniky Rudolfa von Ems* na konferenci 11. sjezd českých historiků. Profesní setkání historiků a historiček ČR, Olomouc 2017
- březen 2017 příspěvek *Ottokars Österreichische Reimchronik – ein Werk aus dem Kreis der höfischen Literatur des Spätmittelalters* na konferenci PRAGESTT (Prager germanische Studententagung)
- únor 2017 příspěvek *Světová kronika Janse Enikela* na XXV. setkání doktorandů (Centrum medievistických studií)
- květen 2016 příspěvek *Československý a rakouský pohled na 700. výročí bitvy na Moravském poli* na 1. ročníku konference doktorandů na Filozofické fakultě Západočeské univerzity v Plzni
- duben 2016 příspěvek *Veršovaná kronika Otakara Štýrského a její výpovědní hodnota k dějinám střední Evropy* na Studencko-doktorancke konferencji Specyfika źródeł średniowiecznych w badaniach historycznych
- říjen 2015 příspěvek *Svědectví o městech v kronikách 13. a 14. století* na konferenci Poohří. Města a společnost v Žatci
- září 2014 poster *Die Klage. Odkaz smrti Přemysla Otakara II. ve Veršované kronice Otachera Štýrského* na kolokviu *Kroniky jako historický pramen*

Spolupráce na konferencích:

březen 2019	moderování sekce „In ons heren name“ na konferenci PRAGESTT (Prager germanische Studententagung)
březen 2018	moderování sekce „Zauber der alten Zeit“ na konferenci PRAGESTT (Prager germanische Studententagung)
září 2017	moderování odpolední sekce na kolokviu Města a šlechta ve středověku
březen 2017	moderování sekce „Das unwörtliche Wort“ na konferenci PRAGESTT (Prager germanische Studententagung)
březen 2016	moderování sekce „Frühling und Herbst des Mittelalters“ na konferenci PRAGESTT (Prager germanische Studententagung)

Granty:

2017–2019	GAUK – <i>Rakouské kroniky a jejich výpovědní hodnota k vývoji v Českém království. Veršovaná kronika Otakara Štýrského, Weltchronik a Fürstenbuch Janse Enikela, Liber certarum historiarum Jana z Viktringu.</i>
-----------	--

Publikační činnost:

Odborné články:

ZVÍŘECÍ, Anna, *Erbouwen hiez Vavianâ und wart Wiennâ genant. Dějiny Vídně do 13. století očima Janse Enikela*, Historie – otázky – problémy 2/2020, s. 28–36.

KOŠÁTKOVÁ, Anna, *Jans Enikel, Otakar Štýrský a Jan z Viktringu. Glosátoři dějin českého království*, Východočeské listy historické 40/2018, s. 29–61.

IZDNÝ, Jakub – KOŠÁTKOVÁ, Anna, *Between Three Seas: Borders, Migrations, Connections: The Third Biennial Conference of the Medieval Central Europe Research Network*, Prague Papers on the History of International Relations 2/2018, s. 155–156.

KOŠÁTKOVÁ, Anna, *Das Herrscherideal in Ottokars Österreichischer Reimchronik und Jansen Enikels Weltchronik: Zur Machtauffassung des Herrschers im Rahmen der politischen Handlung*, Prague Papers of the History of International Relations 2/2017, s. 7–20.

DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ, Dana – KOŠÁTKOVÁ, Anna, *Když před týdny a více stanovili letnice*, in: Dana Dvořáčková-Malá – Jan Zelenka a kol., *Přemyslovský dvůr. Na dvoře králů, knížat a rytířů doby přemyslovské*, Praha 2014, s. 393–398.

Recenze, popularizační texty:

KOŠÁTKOVÁ, Anna, *Vilém ze země Slovanů: epos z konce přemyslovského věku. Ze střední horní němčiny Ulrich von Etzenbach, Wilhelm von Wenden*, přeložila Dana Dvořáčková-Malá, *Medievalia Historica Bohemica* 2/2016, s. 161–165.

KOŠÁTKOVÁ, Anna, *Osm let po válce. Rok 1953 v Československu*, *Soudobé dějiny* 1–2/2015, s. 227–228.

KOŠÁTKOVÁ, Anna, *Naděždy Morávkové František Graus a československá poválečná historiografie*, *Soudobé dějiny* 1–2/2015, s. 203–205.

KOŠÁTKOVÁ, Anna, *Jeden den ve středověku*, *Medievalia Historica Bohemica* 2/2015, s. 165–167.

2015–2016 spolupráce na projektu 700 let Karel IV. – zakladatel Univerzity Karlovy – psaní popularizačních historických článků www.karel.700.cuni.cz

2014–2016 spolupráce na projektu Dny české státnosti – psaní popularizačních historických článků pro webové stránky www.dnyceskestatnosti.cz

Vysokoškolské kvalifikační práce:

KOŠÁTKOVÁ, Anna, *České království v kronice Otakara Štýrského*, diplomová práce obhájena na FFUK, Praha 2015.

KOŠÁTKOVÁ, Anna, *Čeští králové očima Otakara Štýrského*, bakalářská práce obhájená na FFUK, Praha 2013.

Výuka na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy:

Ústav světových dějin

ZS 2019/2020 – PVP *Ruler's Image Narrative Sources* – kurz pro studenty programu Erasmus+ ve spolupráci s PhDr. Jakubem Izdným, Ph.D., Mgr. Janem Malým, Ph.D. a Mgr. Zuzanou Bolerazkou

ZS 2017/2018 – PVP „*Lant in Ôsterrîch, und ouch Krein und Stîrlant, allez in der Bêheim hant.*“ *Vybrané kapitoly z dějin českých a rakouských zemí ve 13. a 14. století*

LS 2017 – PVP *Středověká kronika jako historický pramen* – ve spolupráci s Mgr. Janem Malým, Ph.D.

Ústav českých dějin

ZS 2015/2016 a ZS 2016/2017 – *Chapters from the Czech History* (ZS 2015, ZS 2016) – spolupráce na kurzu pro studenty programu Erasmus+

Univerzita třetího věku

2016–2020 přednášky v rámci kurzů CŽV (*Vybrané kapitoly světových dějin, Země a lidé: střední Evropa v dějinách, Země a lidé: britské ostrovy v dějinách*)

LS 2020 *Země a lidé: střední Evropa v dějinách*

Přípravné kurzy

2014–2019 příprava pro zájemce o studium oboru historie a příbuzných oborů – výuka přednášek a seminářů

Další pedagogická činnost, externí spolupráce:

2016–2018 spolupráce s rektorátem Univerzity Karlovy:

2016 – Karel IV. 700 let – zakladatel Univerzity Karlovy (příprava facebookových příspěvků, články pro webové stránky, spolupráce napříč fakultami, koordinace projektu rekonstrukce korunovace Karla IV., organizace dětského dne)

2018 – Univerzita a republika (organizace dětského dne)

2015–2022 výuka dějepisu, zeměpisu a německého jazyka na středních a základních školách

2015–2019 spolupráce s Národním Muzeem, příprava a realizace lektorských programů pro školní skupiny v historických expozicích, komentované prohlídky pro širokou veřejnost